

Udviklingspsykologi – efterår 2018

Vejledende pensum (Bacheloruddannelsen)

Pensumlisten findes på fagets side på Blackboard med links og oplysninger om semesterhyldede.

Ved problemer med adgang til litteraturen kontakt personalet på AU Library, Bartholins Allé eller send en mail til bartholinsalle.aul@kb.dk

Pensum er bygget op på denne måde: Berk (2012) er grundbogen, hvor næsten alle væsentlige faglige temaer i udviklingspsykologien er samlet. De enkelte artikler er udvalgt med henblik på at uddybe og nuancere særligt udvalgte aktuelle problemstillinger inden for faget. Pensum revideres løbende; men med en vis inert, da nogle lidt ældre artikler har været og stadigvæk regnes som aktuelle eller banebrydende inden for udviklingspsykologien.

Baltes, P. B. (1997). On the incomplete architecture of human ontogeny: Selection, optimization, and compensation as foundation of developmental theory. *American Psychologist*, 52(4), 366-380. doi:10.1037/0003-066X.52.4.366

Der præsenteres en model over, hvorledes biologisk-genetiske og sociokulturelle strukturer kan tænkes at spille sammen over livsløbet - og ikke mindst i den høje alderdom. [15 s.]

Baron-Cohen, S., Leslie, A. M. & Frith, U. (1985). Does the autistic child have a "theory of mind"? *Cognition*, 21(1), 37-46.

Teksten er klassisk i den forstand, at den rummer det første rapporterede studie af, hvorledes børn med autisme klarer sig i en false belief-test. Desuden testes dels en gruppe børn med Down's syndrom og dels en gruppe normaltudviklede børn. Resultaterne viser bl.a., at selvom de autistiske børns mentale alder er højere, end det er tilfældet for de øvrige grupper af børn, så klarer de sig markant dårligere i false belief-testen. På baggrund heraf konkluderer forfatterne, at autisme sandsynligvis er en specifik deficit, og at Theory of Mind måske bør ansues som et ganske særligt felt, der kunne tænkes at fungere relativt uafhængigt af andre udviklingspsykologiske domæner. [10 s.]

Beck-Gernsheim, E. (1998). On the way to a post-familial family: From a community of need to elective affinities. *Theory, Culture & Society*, 15(3), 53-70. doi:10.1177/0263276498015003004

I denne tekst diskuteres familiens kontinuitet og forandring set i et historisk lys. På den ene side er det, ifølge forfatteren, muligt at male et billede af den traditionelle familie som en relativt stabil institution, der på trods af radikale samfundsmæssige forandringer, vedbliver at være den mest normale samlivsform. På den anden side, understreger forfatteren, har tendenser i retning af individets frigørelse og materielle uafhængighed skabt så gennemgribende forandring i måden vi lever sammen på, at familien er på vej til at blive noget radikalt anderledes end tidligere. Teksten illustrerer med mange eksempler hvordan historiske og samfundsmæssige forandringer kan sætte scenen for det samspil, der foregår i familiens nære relationer. [18 s.]

Berk, L. (2012). *Child development* (9. udgave). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Grundbogen. [652 s.].

Bretherton, I. & Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory. I: J. Cassidy & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2. udgave, kapitel 5, s. 102-127). New York, NY: Guilford Press.

En oversigt over forskningen i indre arbejdsmodeller. Bowlby og psykoanalysens forståelser af den 'indre verden' opridses, bl.a. vedr. sikker tilknytnings kontinuitet set ift udviklingsmæssig forandring, og intergenerational overføring. Dernæst en oversigt over indre arbejdsmodeller i relation til neurovidenskab og hukommelses udvikling, bl.a. spejlneuroner og spædbarns hukommelse og forældre-barn 'hukommelses-tale'. Tilknytningsforskning gennemgås, som er særlig relevant for interne arbejdsmodeller, især AAI (adult attachment interview). Der afsluttes med andre typer målinger af indre repræsentationer af relevans for indre arbejdsmodeller, bla. semi-projektive metoder. [25 s.].

Bronfenbrenner, U. (1979). Basic concepts. I: *The ecology of human development: Experiments by nature and design* (kapitel 2). Cambridge, MA.: Harvard University Press.

Bronfenbrenner redegør for den økologiske udviklingspsykologis basale begreber ud fra 11 definitioner. Sammenhænge mellem individ - omverden præsenteres, herunder de forskellige systemer, individet påvirkes af i sin udvikling: Mikro-, meso-, exo- og makrosystemerne. Desuden defineres menneskelig udvikling, økologisk transition, økologisk og udviklingsmæssig validitet, samt metodemæssige konsekvenser af det økologiske perspektiv. [25 s.].

Cassibba, R., Coppola, G., Sette, G., Curci, A. & Costantini, A. (2017). The transmission of attachment across three generations: A study in adulthood. *Developmental Psychology*, 53(2), 396-405.
doi:10.1037/dev0000242

Et af de mere interessante forskningsresultater inden for små børns tilknytning er sammenhængen mellem en moders tilknytningsstil og den tilknytningsstil, som hendes barnet udvikler i løbet af første leveår. I dette italienske studie undersøgte forskerne 3 generationer (voksne børn, deres forældre og deres bedsteforældre) med fokus på "the transmission gap", det vil sige det faktum, at tilknytningsstil ikke altid overføres direkte fra én generation til den næste. Resultaterne pegede blandt andet på, at overførslen af tryk tilknytning var mere fremtrædende fra mor til barn end fra far til barn, mens det at have to tryk tilknyttede forældre i én generation øgede sandsynligheden for tryk tilknytning hos næste generation. Forfatterne diskuterer blandt andet betydningen af faderens investering i barnet, indflydelsen fra den specifikke historiske setting samt tilknytningsstilens foranderlighed i livsløbet. Kan med fordel læses sammen med Mikulincer & Shaver (2007). [10 s.].

Charman, T. (2006). Imitation and the development of language. I: S. J. Rogers & J. H. G. Williams (Red.), *Imitation and the social mind* (s. 96-117). New York, NY: Guilford Press.

I dette kapitel gennemgår Charman centrale udviklingspsykologiske tilgange til, hvordan det lille barn tilegner sig sproget, fx Piagets, Meltzoffs, Bruners, Bates' og Tomasellos (se desuden pensumartiklerne Meltzoff, 1995 og Tomasello et al., 2005). Det er en central pointe i alle tilgangene, at det lille barns verbale sprog ikke kommer ud af det blå, men er tæt knyttet til udviklingen af de

evner, som barnet anvender inden sprogets opdukken, fx imitation, kontakt, delt opmærksomhed, intentionsforståelse, nonverbal kommunikation og sociale udvekslinger. Til sidst i kapitlet perspektiveres til den viden, der findes om børn med afvigende sprogtilegnelse, fx børn med autisme og børn med dysfasi (SLI). Det diskuteres desuden, hvilken rolle spejlneuroner spiller i forhold til imitation, sprog og andre sociale evner. [22 s.].

Dahl, J. J., Kingo, O. S. & Krøjgaard, P. (2015). The magic shrinking machine revisited: The presence of props at recall facilitates memory in 3-year-olds. *Developmental Psychology*, 51(12), 1704-1716.

I et nu klassisk studie viste Simcock og Hayne (2002), at 3-årige var ude af stand til at anvende nyligt erhvervede ord til at beskrive den magiske krympemaskine, de tidligere havde oplevet. I Simcock og Haynes studie blev børnenes sproglige genkaldelse testet uden, at 'maskinen' var til stede. I dette studies replikeres Simcock og Haynes studie, men hvor remedierne er til stede under testen, samtidig med, at man søger at kontrollere for eventuelle effekter af her-og-nu problemløsning. Resultaterne viser, at børnene – når remedierne er til stede under test – bruger nyligt erhvervede ord til at fortælle om den tidligere oplevede begivenhed. Fundene har relevans for vores forståelse af barndomsamnesi. [13 s.].

Detterman, D. K. (2006). Spearman's *g*: Past, present, and future. I: R. A. Peel & M. Zeki (Red.), *Human ability – Genetic and environmental influences* (s. 19-45). London, United Kingdom: Galton Institute.

Teksten er en introduktion til den generelle intelligensfaktor, *g*. På baggrund af en kort redegørelse for fænomenets historie, beskrives *g* som en latent generel faktor, der afspejler individers evne til at præstere på tværs af forskellige kognitive domæner. Denne faktor har vist sig at have relativt høje arvelighedsestimater, være stabil over tid og svær at påvirke gennem aktiv intervention. [27 s.].

Gottfredson, L. S. (2004). Life, death, and intelligence. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 4(1), 23-46.

Teksten beskæftiger sig med de praktiske implikationer af individuel variation i generel intelligens, *g*. *g* er forbundet med evnen til at håndtere mental kompleksitet. Denne evne er ikke blot nyttig i akademisk sammenhæng, men har også en række praktiske konsekvenser for vores dagligliv. Hverdagen er fuld af komplekse udfordringer og høj *g* øger chancen for vellykket håndtering af disse udfordringer indenfor mange forskellige praktiske områder i livet. [24 s.].

Gottlieb, G. (2007). Probabilistic epigenesis. *Developmental Science*, 10(1), 1-11. doi:10.1111/j.1467-7687.2007.00556.x

At fænotypiske egenskaber, herunder adfærd, er prædeterminerede, er blevet forladt i biologi og psykologi gennem de seneste to årtier. Dikotomien mellem arv/miljø; soma/psyke er under hastig nedbrydning sammen med opfattelsen at hjernen og dens virksomhed fungerer som en slags 'blueprint', der styrer adfærd. Human aktivitet indvirker også hjernens opbygning og funktion. Dette skift i paradigme skyldes i høj grad en stigende evidens for, at udviklingsmæssig stabilitet og forandring er både multikausal og interrelateret på forskellige niveauer. Artiklen præsenterer en relativ ny probabilistisk epigenetisk (PE) metateoretisk udviklings model. Den bruges til at undersøge både ontogenetiske og evolutionære udviklingsprocesser. PE understreger reciprociteten mellem genetisk, neural aktivitet, adfærd, og den fysiske, sociale og kulturelle omverden. Det vises, hvordan gen-miljø interaktion kan foregå i realiseringen af alle fænotyper. [10 s.].

Hart, B. & Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children* (kapitel 6, s. 119-140). Baltimore, MD: Paul H Brookes.

Hart & Risleys bog beskriver resultaterne fra en stor amerikansk undersøgelse af, hvilke erfaringer små børn har med sprog i familier med forskellig socioøkonomisk status (hhv. overførselsindkomst, arbejderklasse og højtuddannede), og hvilken sammenhæng disse erfaringer har med børnenes videre udvikling. I det udvalgte kapitel beskrives og analyseres de store forskelle, forskerne fandt i forældregruppernes kommunikation med børnene i deres tre første leveår, både hvad angår kvantitet og kvalitet. I de efterfølgende dele af bogen (som ikke er på pensum) beskrives børnegruppernes senere udvikling af sprog og IQ, og disse viste sig at have en tæt sammenhæng med den tidlige kommunikation med forældrene. [22 s.].

Heckhausen, J., Wrosch, C. & Schulz, R. (2010). A motivational theory of life-span development. *Psychological Review*, 117(1), 32-60. doi:10.1037/a0017668

Teksten introducerer en motivationel livsløbsteori, der udmøntes i specifikke empirisk undersøgelse antagelser om adaptiv regulering af udvikling. Forfatterne fremlægger en række empiriske undersøgelser med henblik på afklaring af de enkelte antagelsers evidensmæssige status, og påpeger fremtidige områder, der med fordel kan udforskes for at opnå yderligere afklaring af teoriens anvendelighed. [29 s.].

Jacobson, N. & Christensen, A. (1998). From love to war. I: N. S. Jacobson & A. Christensen (Red.), *Acceptance and change in couple therapy: A therapist's guide to transforming relationships* (s. 22-40). New York, NY Norton.

Dette kapitel beskriver et af de mere dramatiske relationelle udviklingsforløb i voksenlivet, nemlig det, der begynder med kærlighed og forelskelse, fortsætter til ægteskab og familiedannelse og ikke sjældent ender ved skilsmisse eller ulykkeligt fortsat samliv. Forfatterne tager afsæt i den sociale indlærings-teori og bruger begreber som negativ reinforcement, tvingende samspil (eng: coercion) og bias i attribuering til at forklare de processer, hvorved et pars personlighedsmæssige forskelle over tid udvikler sig til uforenelige, polariserede positioner i familien. Betydningen af både kontekst og personlighed inddrages også. Teksten kan med fordel læses sammen med Overall og Simpson (2006) og Beck-Gernsheim (1998). [19 s.].

Kingo, O. S., Staugaard, S. R. & Krøjgaard, P. (2014). Three-year-olds' memory for a person met only once at the age of 12 months: Very long-term memory revealed by a late-manifesting novelty preference. *Consciousness and Cognition*, 24, 49-56. doi:10.1016/j.concog.2013.12.011

I dette forsøg undersøgte man 3-åriges hukommelse for et tidligere besøg i laboratoriet, der fandt sted da børnene var blot 12 måneder gamle. Retentionsintervallet (altså afstanden i tid fra det oprindelige forsøg til den nye test) var ganske betragteligt, og derfor forsøgte man under genkaldelses-sessionen at tilvejebringe flest mulige ledetråde fra det oprindelige forsøg – bl.a. ved at vise filmoptagelser fra det oprindelige forsøg. Artiklen adresserer en række spørgsmål vedrørende metodologiske problemstillinger, hukommelsessystemer og deres tilgængelighed, og kan med fordel læses sammen med Kingo og Krøjgaard (2013) og Simcock og Hayne (2002). [8 s.].

Krøjgaard, P., Kingo, O.S., Jensen, T.S., & Berntsen, D. (2017). By-passing strategic retrieval: Experimentally induced spontaneous episodic memories in 35- and 46-month-old children. *Consciousness and Cognition*, 55, 91-105. doi:10.1016/j.concog.2017.08.001

Direkte adspurgt har små børn typisk vanskeligt ved at genkalde sig og fortælle om begivenheder, de tidligere har oplevet. Fund fra sådanne studier er typisk blevet tolket som udtryk for, at episodisk hukommelse udvikles relativt sent i børnenes liv. Viljestyret og strategisk genkalden er imidlertid ikke den eneste måde, hvorpå minder fra konkrete episoder kommer til vores sind. Nogle gange kommer en erindring til os spontant, nærmest 'ud af det blå', uden at vi aktivt og viljestyret har forsøgt at genkalde os den. Spontan genkalden må formodes at være mindre kognitivt krævende, da den i mindre grad trækker på eksekutive funktioner og primært er associativ. Der er derfor gode grunde til at tro, at spontane erindringer er hyppigt forekommende hos små børn. Spontan genkalden er imidlertid i vid udstrækning blevet negligeret i forskningen, og hidtil er spontan genkalden hos børn kun blevet påvist i dagbogsstudier. Med anvendelse af et nyt design induceres spontane erindringer i denne undersøgelse eksperimentelt, hvilket i princippet muliggør mere systematiske undersøgelser af denne form for genkaldelse. [15 s.]

Larsen, L., Hartmann, P. & Winsløv, J. (2011). Research methodological issues in geropsychology. I: L. Larsen (Red.), *Geropsychology: The psychology of the ageing person* (s. 17-35). Aarhus, Danmark: Aarhus University Press.

Teksten gennemgår forudsætningerne for at kunne frembringe kvalificerede svar på spørgsmål om psykologiske variables aldersrelaterede variation, forandring og kontinuitet i løbet af voksenlivet. Den empiriske undersøgelse opbygges som en forskningsmetodisk proces bestående af 4 overordnede konsekutive faser. Faserne omhandler henholdsvis operationalisering, psykometri, undersøgelsesdesign og stabilitetsformer. [18 s.].

Larsen, L., Hartmann, P. & Winsløv, J. (2011). The stability of personality in adulthood. I: L. Larsen (Red.), *Geropsychology: The psychology of the ageing person* (s. 39-63). Aarhus, Danmark: Aarhus University Press.

På baggrund af trækpsykologisk personlighedsforskning forsøges det i teksten at besvare følgende spørgsmål: Hvad sker der med personligheden efterhånden som vi bliver ældre? Er personlighedstræk stabile eller forandres de i løbet af voksenlivet? Hvad skyldes deres stabilitet i givet fald? Hvis de forandres, på hvilken måde forandres de så, og hvorfor? I et forsøg på at besvare spørgsmålene sammenstykket empirisk viden på tværs af undersøgelser, der anvender forskellige trækpsykologiske mål og forsøgsdesigns. [24 s.].

Legerstee, M. & Berillas, Y. (2003). Sharing attention and pointing to objects at 12 months: Is the intentional stance implied? *Cognitive Development*, 18(1), 91-110. doi:10.1016/S0885-2014(02)00165-

Der er bred enighed om, at børn i sidste del af første leveår begynder at indgå i triadiske sammenhænge, der ud fra en overfladisk betragtning kunne indikere, at børnene begynder at forstå andres intentioner. Det står imidlertid til diskussion, hvorledes disse adfærdsmæssige manifestationer reelt skal fortolkes. Artiklen rummer konkrete empiriske forsøg, der har til formål at belyse, hvorvidt børns pegen reelt er et udtryk for en egentlig forståelse af andre mennesker som intentionelle væsener. Artiklen kan med fordel læses sammen med Charman (2006), Tomasello et al. (2005), og Moore og Corkum (1994). [20 s.].

McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2003). A five-factor theory of personality. I: P. T. Costa & R. R. McCrae (Red.), *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2. udgave, kapitel 10). New York, NY: Guilford Press.

På baggrund af flere årtiers empiriske undersøgelser af de 5 personlighedstræk (Neuroticism, Extraversion, Openness to Experience, Agreeableness og Conscientiousness) opstiller forfatterne en personlighedsteoretisk begrebsramme, hvori de forsøger at tage højde for såvel kontinuitet som forandring i livsløbet. Teorien giver et bud på sammenhængen mellem personlighedstræk, selv og livsstruktur. Kapitlet indeholder desuden korte gennemgange af personlighedens biologiske grundlag, udvikling af personlighedstræk og forandringer i individuelle forskelle. [21 s.].

Meltzoff, A. N. (1995). Understanding the intentions of others: Re-enactment of intended acts by 18-month-old children. *Developmental Psychology*, 31(5), 838-850.

I bestræbelserne på at afdække, på hvilket tidspunkt i ontogenesen vi som mennesker begynder at forstå andre mennesker som intentionelle væsener, har man traditionelt taget udgangspunkt i børns sprogligt formulerede forklaringer på forskellige menneskelige handlinger. Men i den empiriske artikel forsøger Meltzoff derimod at "spørge" til blot 18 måneder gamle børns forståelse af en intenderet handling, så børnene kan "svare" uden at skulle gøre brug af sprog. [13 s.].

Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2016). Individual differences in attachment-system functioning. development, stability, and change. I: M. Mikulincer & P. R. Shaver (Red.), *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change* (2. udgave.). New York, NY: Guilford Press.

Dette kapitel beskæftiger sig med tilknytningsstil i et livsløbsperspektiv. Forfatterne gennemgår hvordan tilknytningsstil udvikler sig og diskuterer spørgsmålet om stabilitet versus forandring i tilknytningsstil fra barndom til voksenalder. Forfatterne repræsenterer et perspektiv på tilknytningsstil som noget relativt stabilt, hvor den tidligt udviklede indre arbejdsmodel for tilknytning bringes med ind i individets senere relationelle erfaringer. Et særligt fokus i teksten er spørgsmålet om hvordan og i hvilket omfang tilknytningsstil overføres fra én generation til den næste. [31 s.].

Moore, C. & Corkum, V. (1994). Social understanding at the end of the first year of life. *Developmental Review*, 14(4), 349-372. doi:10.1006/drev.1994.1014

Artiklen er en kritisk gennemgang af studier og fortolkninger af børns sociale forståelse i sidste del af første leveår. Forfatterne argumenterer for, at mange af de adfærdsmæssige manifestationer, der af nogle tolkes som et udtryk for, at børnene faktisk forstår den andens intentioner (f.eks. joint attention, social referencing), alternativt kunne fortolkes som adfærd, der ikke nødvendigvis implicerer nogen egentlig forståelse af den andens intentioner, og som desuden udmærket kunne tænkes at være fremkommet som et resultat af simple indlæringsmekanismer frem for på baggrund af medfødte kompetencer. [24 s.].

Mortensen, E. L. (2011). The ageing intellect. I: L. Larsen (Red.), *Geropsychology: The psychology of the ageing person* (s. 65-95). Aarhus, Danmark: Aarhus University Press.

Teksten omhandler observationsstudier af aldring og intellektuelle funktioner. Der redegøres detaljeret for undersøgelserne af Glostrup 1914-kohorten, som med Wechslers intelligensprøve er fulgt over en 40-årig periode fra 50- til 90 årsalderen. Det påvises, at der i længdesnitsundersøgelser med tilstrækkeligt lange opfølgingsperioder i høj alder ses et meget betydeligt fald i intellektuel funktion. Der ses dog store individuelle forskelle med hensyn til aldersrelaterede ændringer i intellektuelle funktioner. [30 s.].

Onishi, K. H. & Baillargeon, R. (2005). Do 15-month-old infants understand false beliefs? *Science*, 305(5719), 255-258. doi:10.1126/science.1107621

Med anvendelse af de klassiske test af falske antagelser (f.eks. "Sally-Anne"- og "Smarties"-testen) har det inden for Theory of Mind feltet længe været den autoritative opfattelse, at mens normalt udviklede 4-5 årige børn klarer disse test, så har 3-årige typisk vanskeligt ved dem. I en ny række studier har man imidlertid ved at gøre brug af mere simple responsmuligheder fra børnenes side (f.eks. looking-time), sandsynliggjort, at børn under 2 år forstår andres (falske) antagelser. Onishi og Baillargeons (2005) artikel var den første artikel i denne nye bølge og er hermed allerede en klassiker inden for feltet. [3 s.].

Overall, N. C. & Simpson, J. A. (2015). Attachment and dyadic regulation processes. *Current Opinion in Psychology*, 1, 61-66. doi:10.1016/j.copsyc.2014.11.008

Denne tekst præsenterer model, der kan forklare hvorfor voksne med utryk tilknytningsstil oplever mindre tilfredshed og stabilitet i parforholdet. På samme tid fremhæver forfatterne hvordan parforholdet – via sensitiv partnerstøtte - kan nedregulere tilknytningsrelateret angst og dermed udgøre et trygt tilknytningsmiljø. Dermed er teksten en repræsentant for det udviklingsmæssige perspektiv, at positive erfaringer i nære relationer – også sent i livet - kan tilvejebringe udvikling af mere tryk tilknytning og trivsel i parforholdet. Teksten kan med fordel læses sammen med Jacobson & Christensen (1998) og Beck-Gernsheim (1998). [11 s.].

Perner, J. & Ruffman, T. (2005). Infants' insight into the mind: How deep? *Science*, 308(5719), 214-216. doi:10.1126/science.1111656

Perner og Ruffmans (2005) artikel er en direkte kommentar til Onishi og Baillargeons (2005) tankevækkende studie. J. Perner var en af forfatterne bag den allerførste test af andres falske antagelser, og forholder sig således ganske kritisk til artiklen af Onishi og Baillargeon. De to artikler er selvsagt oplagte at læse i sammenhæng – og helst i forbindelse med læsning af de øvrige tekster af relevans for Theory of Mind feltet. [3 s.].

Quinn, P. C. & Oates, J. (2004). Early category representation and concepts. I: J. Oates & A. Grayson (Red.), *Cognitive and language development in children* (kapitel 1). Milton Keynes, United Kingdom: Open University.

Kapitlet giver en god introduktion til den tidlige kategorirepræsentation og begreber. Der gives eksempler på forskellige eksperimentelle måder at undersøge kategorier og begreber på, og centrale kontroverser inden for området berøres. Der gøres desuden rede for vigtigheden af evnen til at kunne organisere omverden i kategorier og dennes betydning for den kognitive udvikling. [38 s.].

Siedlecki, K. L., Tucker-Drob, E. M., Oishi, S. & Salthouse, T. A. (2008). Life satisfaction across adulthood: Different determinants at different ages? *The Journal of Positive Psychology*, 3(3), 153-164. doi:10.1080/17439760701834602

Teksten redegør for en empirisk undersøgelse af, hvorvidt prædiktorer for livstilfredshed varierer i voksenlivet som en funktion af aldersforskelle. Det antages, at menneskers værdisæt forandres systematisk i takt med stigende alder, og de hermed forbundne ændrede livsbetingelser. Disse værdiskift formodes at kunne påvirke sammenhængen mellem livstilfredshed og prædiktorer herfor. Forfatterne forventede, at flydende intelligens ville være vigtigere tidligere i voksenlivet, mens

krystalliseret intelligens ville være vigtigere senere i voksenlivet. Det forventedes også, at affektive træk ville være stabile prædiktorer for livstilfredshed på tvær af forskellige aldersgrupper. [12 sider].

Sigelman, C. K. & Rider, E. A. (2009). Introduction to the human life span. I: *Human development across the life-span* (7. udgave, kapitel 1, s. 13-33). Belmont, CA: Wadsworth.

Teksten er en introduktion til udviklingspsykologi set i et livsløbsperspektiv (fra vugge til grav). Med udgangspunkt i en definition af udvikling som systematisk forandring og kontinuitet inden for henholdsvis det fysiske, kognitive og psykosociale domæne konceptualiseres betegnelsen livsløb. Med anvendelse af Bronfenbrenners bioøkologiske model og Baltes' livsløbsteori beskrives udviklingspsykologiens genstand som relationerne mellem og effekterne af nøglekarakteristika ved person, kontekst og tidsdimension, og de dynamiske processer igennem hvilke person og miljø interagerer. Teksten indeholder desuden gennemgang af forskellige metoder til undersøgelse af livsløbsudviklingen (case, eksperimentel og korrelational). [25 s.].

Simcock, G. & Hayne, H. (2002). Breaking the barrier? Children fail to translate their preverbal memories into language. *Psychological Science*, 13(3), 225-231. doi:10.1111/1467-9280.00442

Simcock og Haynes ville gerne undersøge, om børn, der - mens deres sprog endnu er relativt underudviklet - har været vidne til en unik begivenhed, senere, når deres sproglige udvikling er mere fremskreden, er i stand til at fortælle om den oprindelige begivenhed. Til det formål præsenteres børnene for en "Magisk krympemaskine" (The Magic Shrinking Machine), som (tilsyneladende) er i stand til at 'formindske' eksemplarer af objekter. Børn i tre aldersgrupper lærer at håndtere maskinen og testes igen måneder senere med henblik på at få testet deres motoriske og verbale hukommelse for den pågældende begivenhed. Artiklen, der ofte er citeret, berører en problemstilling, der er helt central for vores forståelse af barndomsamnesi – altså det fænomen, at voksne og store børn kun ganske sjældent er i stand til at fortælle om konkrete begivenheder, de oplevede i de første 3-4 år af deres liv. Artiklen kan med fordel læses sammen med Bauer et al. (2004). [6 s.].

Sommer, D. (2012). *A childhood psychology: Young children in changing times* (kapitel 1+7). Basingstoke, United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Kapitel 1 handler om forskellige udvalgte faglige ændringer i synet på barnets udvikling. Forandringen fra stadietænkning til transaktionelle netværk beskrives. Kapitlet afsluttes med en stipulering af ni kontekstuelle teser om barnets udvikling. Kapitel 7 starter med at opridsede centrale forskelle i udviklings syn før og efter paradigmeskiftet. Herefter uddybes det såkaldte kontekstuelle approach med en niveau model. Her fremhæves udviklingens temporale dimension, udviklingsmæssige niveauer samt vigtigheden af individets oplevelse i en barndomspsykologisk ramme. [68 s.].

Spelke, E. S. (2003). What makes us smart? Core knowledge and natural language. I: D. Gentner & S. Goldin-Meadow (Red.), *Language in mind: Advances in the study of language and thought* (s. 277-311). Cambridge, MA: MIT Press.

I Berk (2012) præsenteres et såkaldt core knowledge perspective, hvor det antages, at barnet kommer til verden med viden inden for særlige områder eller domæner (f.eks. om objekter, rum eller agenter). Spelke, som er den måske fremmeste eksponent for core knowledge perspektivet, præsenterer i dette kapitel sin teori om, hvorledes mennesket ikke blot har core knowledge (som kan genfindes hos forskellige dyr), men derudover besidder et særligt 'medium' (sproget), der muliggør, at viden fra de forskellige domæner kan kombineres. [35 s.].

Stern, D. (2000). *Spædbarnets interpersonelle verden: Et psykoanalytisk og udviklingspsykologisk perspektiv* (s. 77-211). København, Danmark: Hans Reitzel.

Med udgangspunkt i normaludviklingen forsøges en integration af psykoanalytisk og udviklingspsykologisk viden om barnet. Grundlæggende antagelser bag tidligere psykoanalytiske opfattelser kritiseres, og et alternativt syn fremlægges med basis i nyere forskning. I fokus er barnets tidlige kompetencer, faser i selvets udvikling samt forholdet selv-andre. [133 s.].

Tomasello, M. (2000). The item-based nature of children's early syntactic development. *Trends in Cognitive Sciences*, 4(4), 156-163. doi:10.1016/S1364-6613(00)01462-5

I denne artikel giver Tomasello en kondenseret præsentation af sin teori om det lille barns sprogtilegnelse, den brugsbaserede teori, og gennemgår den omfattende nyere empiri, der støtter den. Teorien går ud på, at barnet erhverver sproget, også grammatikken, ved hjælp af generelle kognitive og socialkognitive evner. Den brugsbaserede teori er således et opgør med og et alternativ til Chomskys teori om den medfødte universalgrammatik. [8 s.].

Tomasello, M. (2016). Cultural learning redux. *Child Development*, 87(3), 643-653. doi:10.1111/cdev.12499

I 1993 skrev Tomasello og hans medforfattere en indflydelsesrig artikel om, hvad de kaldte "Cultural learning", som på daværende tidspunkt blev begrebsliggjort som bestående af imitativ læring, instrueret læring, samt 'samarbejdende' (collaborativ, eng.) læring, og som ifølge forfatterne rummede helt centrale aspekter af det unikt menneskelige. I denne artikel revurderer Tomasello sin oprindelige teori i lyset af, hvad siden har lært. I analysen trækkes på indsigter fra både andres forskning, men også fra sin egen forskning fra Max Planck Instituttet, hvor han i mere end to årtier har undersøgt både småbørns og primater sociale kognition. Artiklen er relevant både i forhold til teorier om social kognition, men også i forhold til teorier om det særligt menneskelige. [8 s.].

Whitehouse, A. J. O., Bishop, D. V. M., Ang, Q. W., Pennell, C. E. & Fisher, S. E. (2011). CNTNAP2 variants affect early language development in the general population. *Genes, Brain & Behavior*, 10(4), 451-456. doi:10.1111/j.1601-183X.2011.00684.x

Det er velkendt, at sprogudviklingen er påvirket af generne, men hvordan og i hvilken udstrækning er ikke velafdækket. For nylig er der identificeret et gen, CNTNAP2, som ser ud til at spille en afgørende rolle for udviklingen af sproglige vanskeligheder hos såvel børn med autisme som børn med specifikke sproglige vanskeligheder (SLI). Den nærværende artikel beskriver en undersøgelse af mere end tusind normalt udviklede to-årige børn, hvor CNTNAP2s sammenhæng med sprogudviklingen er belyst. Resultaterne viser, at CNTNAP2 ikke blot påvirker sprogudviklingen i afvigende befolkningsgrupper, men også i den generelle befolkning. [6 s.].

Zeifman, D. & Hazan, C. (2008). Pair bonds as attachments: Reevaluating the evidence. I: J. Cassidy & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2. udgave, s. 436-455). New York, NY: Guilford Press.

Dette kapitel adresserer de centrale spørgsmål der knytter sig til vores viden om tilknytning i nære relationer i voksenalderen. Kapitlet diskuterer blandt andet, hvad der definerer tilknytningsrelationer mellem voksne, og hvilken funktion tilknytningssystemet tjener når det gælder partnervalg, reproduktion og familiedannelse. [20 s.].

I alt 1501 sider.